Advies aan B&W

Onderwerp

Aanvullende opdracht 'Thuis in de Buurt' voor de wijk- en dorpshuizen in Oss

Datum	19-04-2022	**Naam en telefoon**	K. Willunat/P. Noten
Afdeling	MM/MO	**Portefeuillehouder**	Thijs van Kessel/Frank den Brok

Advies

1. Kennis te nemen van de stand van zaken en voortgang met betrekking tot 'Thuis in de Buurt';
2. In te stemmen met de voorgestelde *aanvullende* opdracht 'Thuis in de Buurt' voor de wijk- en buurthuizen in Oss;
3. Kennis te nemen van de vervolgstappen om van 'Thuis in de Buurt' een succes te maken;
4. De raad over dit besluit te informeren.

Aanleiding

In het sociaal domein werken we vanuit verschillende programma's aan het versterken van de sociale basis. Daarbij gaat het onder andere over het bevorderen en ondersteunen van ontmoeten en participatie, het versterken van sociale netwerken en passende ondersteuning dichtbij.
In de gemeenteraad d.d. 24 september 2020 is de visie op laagdrempelig ontmoeten, 'Thuis in de Buurt', vastgesteld. Daarnaast heeft de Rekenkamercommissie in 2020 een rapport opgesteld: (Laagdrempelig) Ontmoeten in Oss. Op basis van de uitgangspunten van beide beleidsrapporten is in het najaar van 2020 de daadwerkelijke invulling van laagdrempelig ontmoeten van start gegaan.

Verbinding 'Thuis in de Buurt' en dagontmoeting (Wmo)

Naast het versterken van laagdrempelig ontmoeten willen we in 2022 zicht krijgen in de mogelijkheden voor uitbreiding van de algemene vrij toegankelijke voorzieningen in wijken en kernen van Oss. We gaan kleinschalig aan de slag met realisatie, zoals in De Haard. Het gaat om plekken waar mensen elkaar kunnen ontmoeten, mensen er voor elkaar zijn, ondersteund door vrijwilligers en met op de achtergrond indien nodig professionele ondersteuning. We willen voor de inwoners die lichte ondersteuning nodig hebben, niet-geïndiceerde dagontmoeting bieden. Voor de inwoner betekent dit langer meedoen in de eigen leefomgeving met buurtgenoten en aangesproken worden op wat hij nog kan. Uit ontmoeten en samen dingen doen ontstaat vaak meer: (nieuwe) activiteiten, elkaar helpen, duurzame relaties, bezig zijn met en voor het dorp of de wijk. Dit sluit aan op het bouwen aan een sterke sociale basis en meer wijkgericht werken.
In de meeste wijken en buurten zijn gelegenheden om elkaar te ontmoeten. Hier raken de opgaves voor Thuis in de Buurt en de Wmo elkaar. Met Thuis in de Buurt wordt ingezet op meer activiteiten van laagdrempelig ontmoeten in de wijk- en buurthuizen. Het is niet altijd bekend bij inwoners of bij ons als gemeente welk aanbod er voor welke inwoners is. Zo weten we niet goed of en waar inwoners die lichte ondersteuning nodig hebben terecht kunnen. Nu wordt voor deze groep vaak geïndiceerde dagbesteding ingezet. Dit is in een aantal situaties te zwaar en daarmee niet passend. Inzetten op algemene voorzieningen voor inwoners die lichte ondersteuning nodig hebben draagt bij aan onze transformatiedoelen:

- Bevorderen van de transformatie van geïndiceerde zorg naar algemene voorzieningen;
- Ontwikkelen van meer vormen van lichte ondersteuning om de groeiende groep ouderen en andere kwetsbare inwoners in de wijken en dorpen ook in de toekomst te kunnen blijven helpen.

Stand van zaken en voortgang 'Thuis in de Buurt';
Wat waren ook al weer de belangrijkste uitgangspunten?
Visie 'Thuis in de Buurt':
1. Wijk- en dorpshuizen spelen een belangrijke rol in de participatie van kwetsbare inwoners in wijken en buurten. Wat hebben zij nodig om meer in te kunnen spelen op laagdrempelig ontmoeten?
2. De huidige kaders voor gemeenschapsaccommodaties voor een sluitende exploitatie worden steeds knellender.
Rekenkamerrapport:
1. Leidende rol van de gemeente nodig om laagdrempelig ontmoeten tot een succes te maken;
2. Samenwerking stimuleren tussen wijk- en dorpshuizen en hun omgeving;
3. Het bereik van laagdrempelig ontmoeten vergroten;
4. Andere bekostigingsmodellen voor wijk- en dorpshuizen zijn noodzakelijk.

In 2021 hebben we gewerkt aan het draagvlak voor Thuis in de Buurt, vooral bij de gemeenschapshuizen. We mogen ons realiseren dat Thuis in de Buurt een transitie vraagt van de gemeenschapshuizen en hun vrijwilligers. Zij moeten meer inspelen op de behoeften van ook kwetsbare inwoners, meer doelgroepen zien te bereiken, hospitality op een hoger plan tillen et cetera. Dit zijn andersom ook precies de onderwerpen die hen aanspreken, het creëren van een echte (t)huiskamer voor vele doelgroepen. Het is fijn te kunnen vaststellen dat het draagvlak onder de gemeenschapshuizen groot is. Dit is onlangs nog gebleken op de goed bezochte domeinbijeenkomst van 8 februari 2022, die in het teken stond van Thuis in de Buurt. De visie Thuis in de Buurt komt volgens hen overeen met de werkelijkheid.

In 2021 zijn we ook van start gegaan met een ondersteuningstraject voor vijf gemeenschapshuizen. Deze koplopers doorlopen een traject om via een methodische aanpak meer zicht te krijgen op de maatschappelijke vragen en hoe ze daar op in kunnen spelen. Dat wordt vertaald naar een bedrijfs- en exploitatieplan. Op 14 april hebben vier gemeenschapshuizen hun plannen gepresenteerd (de vijfde komt later). Kern van de plannen: er is veel animo om aan de slag te gaan om meer en andere groepen uit de wijk of kern te betrekken. Wel is het nu nog lastig om de gevolgen voor de exploitatie in beeld te brengen. Omdat de besturen van de gemeenschapshuizen er ook op gericht zijn om een sluitende exploitatie te realiseren, kan dit een rem zijn om nieuwe activiteiten mogelijk te maken. In die zin wordt een ondersteuningsbudget om nieuwe activiteiten mogelijk te maken als steunend ervaren.
We hebben ook met ONS welzijn gesproken over hoe we de ondersteuning voor Thuis in de Buurt goed kunnen organiseren met elkaar.
Alles bijeen genomen is er ruim voldoende animo om de ingezette koers te vervolgen. Dat werken we verderop in dit advies verder uit.

Aanvullende opdracht 'Thuis in de Buurt' voor de wijk- en dorpshuizen.
Op basis van de visie Thuis in de Buurt verandert de opdracht voor de wijk- en dorpshuizen. Het 'oude' beleid geeft de gemeenschapshuizen de opdracht om hun gemeenschapsaccommodaties kostendekkend te exploiteren. Daarbij neemt de gemeente de stichtingskosten, eerste inrichting en het groot onderhoud voor zijn rekening. Er worden verder geen specifieke eisen gesteld aan de verhuuractiviteiten, behalve dan dat de bijbehorende horeca op para-commerciële basis geschiedt. Nu de visie Thuis in de Buurt is vastgesteld, willen we de aanvullende opdracht die daaruit voortvloeit, ook vastleggen. Als gemeenschappelijke stip aan de horizon voor alle gemeenschapshuizen. Deze ambitie verwoorden we als volgt.

Ontmoeten start bij mensen. Bij mensen die samen iets willen doen, bij mensen die het nodig hebben en bij mensen die zich hiervoor willen inzetten. Een gebouw is hiervoor onmisbaar, een plek om te ontmoeten, recreëren en leren. Een eigentijds, goed uitgerust, laagdrempelig, multifunctioneel, toegankelijk 'huis van de wijk/huis van het dorp'. Waar altijd iets te doen is en dat voor elke (leeftijds-)groep iets te bieden heeft. Maatschappelijke, sociale, educatieve activiteiten starten hier en komen er samen. Het huis verbindt binnen met buiten. Het is betaalbaar en gastvrij. Je loopt er spontaan binnen en je voelt je er direct thuis. Je wordt hartelijk ontvangen en er is een luisterend oor.

Het gemeenschapshuis dus echt als centrale plek in de wijk of het dorp, een (t)huiskamer. Waar ruimte is voor initiatieven van inwoners, in gebruik en beschikbaarheid. Denk bijvoorbeeld aan een initiatief als het Huis van de Wijk in de Ruwaard. Maar dat betekent niet dat persé alles voor laagdrempelig ontmoeten hoeft te landen in het gemeenschapshuis. Het blijft belangrijk om te kijken wat waar mogelijk is of het beste kan.
De beheerstichting hoeft de aanvullende opdracht ook niet alleen uit te voeren. Doel is meer samenwerking met andere partijen, maatwerk. Zo is er bijvoorbeeld in Macharen een nieuwe programmacommissie ontstaan die inmiddels een samenwerkingsovereenkomst heeft met de beheerstichting.

De aanvullende opdracht betekent dus geen verdringing van de bestaande activiteiten of verhuringen door het gemeenschapshuis. Alle bestaande 'klanten' van het gemeenschapshuis doen er immers toe. De toneelclub, ouderenvereniging, carnavalsactiviteiten etc. blijven onverminderd

welkom. De bedoeling is om *aanvullend* te programmeren. Het tempo waarin dat gaat gebeuren, is afhankelijk van de mogelijkheden die het gemeenschapshuis heeft of ziet. Daardoor kunnen er verschillende snelheden ontstaan tussen gemeenschapshuizen, maar dat is niet persé erg. Het is immers belangrijk dat we met deze opdracht goed aansluiten op de mogelijkheden van het gemeenschapshuis zelf.
Het kader 'maatschappelijk versus financieel rendement' dient nog nader uitgewerkt te worden. Wat is het vangnet, wat mag je tekort komen op de exploitatie als je daar maatschappelijke activiteiten tegenover zet, wat kunnen we verwachten voor de exploitatie vanuit de substitutieopgave? Dat is uiterlijk in de zomer 2022 duidelijk.
Samenvattend zijn dit de belangrijkste veranderingen:

NU	STRAKS
Wijk- of dorpshuis	Huis van de wijk/Huis van het dorp
Een sluitende exploitatie is de enige opdracht vanuit de gemeente.	Er wordt invulling gegeven aan laagdrempelig ontmoeten en activiteiten voor diverse (kwetsbare) doelgroepen. Er is begeleiding vanuit de gemeente om te komen tot een sluitende exploitatie.
Veelal vooral (technisch) beheer.	Gastheerschap, ruime openingstijden, ook de mogelijkheid voor vrije inloop en organisatie van ontmoeten en activiteiten voor diverse (kwetsbare) doelgroepen.
Grotendeels verhuur aan verenigingen en organisaties.	Naast de verhuur aan verenigingen en organisaties is er ruimte voor: - laagdrempelig ontmoeten; - een passende, inclusieve programmering voor diverse (kwetsbare) doelgroepen; - dagontmoeting/betekenisvolle dag/preventieve functie/mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. De invulling sluit aan bij de behoefte van de wijk/het dorp (aansluiting bij de wijkfoto/sociale agenda).
Een beheerstichting gericht op huisvesting, verhuur en bedrijfsvoering.	Een organisatievorm waarin actief wordt samengewerkt met andere vrijwillige en professionele partijen. Dit kan door middel van een samenwerkingsovereenkomst of andere vormen.
Sommige huizen werken met een bedrijfsplan inclusief beheer- en exploitatieplan.	Alle huizen werken met een bedrijfsplan inclusief beheer- en exploitatieplan.
Sommige huizen hanteren een tarievenstructuur.	Alle huizen werken met een nultarief, een maatschappelijk tarief en een regulier tarief, uiteraard is er een gezonde mix.

De gemeente beoordeelt de financiële jaarverantwoording.	De gemeente en het wijk- of dorpshuis voeren een gesprek over zowel financieel als maatschappelijk rendement.

Aangezien dit een behoorlijke transitie is, is er ook voldoende tijd en ruimte om te leren en bij te stellen. Wel vinden we het belangrijk dat de koers helder is, en niet vrijblijvend.

Vervolgstappen in 2022

- We zorgen ervoor dat we vanuit de ambtelijke organisatie een vast gezicht beschikbaar hebben voor de gemeenschapshuizen, die hen ondersteunt in de transitie. In samenwerking met de afdeling Vastgoed en ONS welzijn kunnen ondersteunings- en adviesvragen dan snel ingevuld worden.
- Om de overige gemeenschapshuizen te ondersteunen in hun transitie, ontwikkelen we op korte termijn een zogenaamd cafetariamodel. Een modulair pakket van ondersteuning waarbij per huis gekeken wordt welke ondersteuning nodig en wenselijk is. Denk daarbij aan: hoe sluit ik aan bij de vraag en de behoefte in de wijk/dorp (hierbij wordt ook aangesloten bij de sociale agenda), hoe vind ik nieuwe mensen die willen helpen, hoe kom ik tot een actieprogramma, een bedrijfsplan en/of een beheer- en exploitatieplan.
- Daarnaast ontwikkelen we specifieke ondersteuning voor de gemeenschapshuizen die aan de slag gaan met dagontmoeting, laagdrempelige ontmoeting voor de groep inwoners die lichte ondersteuning nodig heeft. Begeleiding van deze groep vraagt iets anders van vrijwilligers, blijkt in de praktijk. Vanuit het programma Zorg en Welzijn wordt onderzocht hoe dagontmoeting voor deze inwoners vorm kan krijgen en wat daar voor nodig is. Mogelijk liggen daar kansen voor gemeenschapshuizen, om bijvoorbeeld samen met zorg- en welzijnspartijen te bekijken hoe hier invulling aan kan worden gegeven. Ook om te zien of dit een goede businesscase voor de gemeenschapshuizen kan zijn. Het streven blijft immers of we de extra kosten voor het gemeenschapshuis kunnen financieren uit de besparingen op de geïndiceerde voorzieningen uit de Wmo.
- We ontwikkelen een online ‘gereedschapskist’; een website met veel vragen en antwoorden over allerlei aspecten over Thuis in de Buurt. Deze is in mei 2022 beschikbaar.
- Een belangrijke zorg en tevens een belangrijk advies van de wijk- en dorpshuizen aan de gemeente is: zorg voor een duidelijk kader ‘maatschappelijk versus financieel rendement’. Wat is het vangnet, wat mag je tekort komen op de exploitatie als je daar maatschappelijke activiteiten tegenover zet? In veel gevallen zal laagdrempelige ontmoeting zorgen voor minder inkomsten, zo is de verwachting. Maar hoeveel dat zal zijn, zal per huis verschillen. Dat is afhankelijk van de wijk/dorp, de grootte, de mogelijkheden, de initiatieven die ontplooid worden et cetera. We willen daar eerst ervaring mee op gaan doen, voordat we een verdeelsleutel of toerekeningsmodel gaan hanteren. De ontwikkeling van dagontmoeting kan daarnaast ook inkomsten opleveren.
  In de Programmabegroting 2022-2025 zijn incidentele middelen ter beschikking gesteld voor de verdere uitrol van dit programma, zodat ook de andere huizen er mee aan de slag

kunnen. Van die middelen reserveren we een bedrag van € 100.000,-- euro. Worden er activiteiten geprogrammeerd die gericht zijn op laagdrempelig ontmoeten, dan kunnen gemeenschapshuizen een aanvraag doen (compensatie vanwege 0-tarief en/of gereduceerde koffie- en theeprijs). Zo doen we ervaring op wat laagdrempelig ontmoeten nu feitelijk kost, maar ook wat het maatschappelijk oplevert. Dat vertalen we later in een voorstel voor de Programmabegroting. Ook de verdere ondersteuning gericht op de uitrol kan uit de beschikbare incidentele middelen bekostigd worden.

Aan welke opdracht draagt dit advies bij?
Dit advies draagt bij aan de opgaven in het sociaal domein voor het versterken van de sociale basis. Specifiek draagt het bij aan de opdracht om de visie op laagdrempelig ontmoeten 'Thuis in de Buurt' te concretiseren en de vervolgstappen te implementeren. Daarbij nemen we eveneens de meeste aanbevelingen van de Rekenkamercommissie mee.

Welk resultaat willen we bereiken?
Over drie jaar streven we er naar dat:

1. De beleids- en uitvoeringsafspraken 'Thuis in de Buurt' zijn ingebed in de dagelijkse praktijk.
2. Er binnen de gemeente (en bij samenwerkende organisaties) voldoende kennis en kunde aanwezig is om de aanpak te kunnen continueren. En om mee te kunnen bewegen met de veranderende vraag en behoeftes van bewoners en de diverse wijk- en dorpshuizen.
3. De wijk- en dorpshuizen een verandering hebben gerealiseerd, waarbij zij meer van betekenis zijn en aansluiten bij de vraag van bewoners in dorp, buurt of wijk. Bovendien hebben zij een stevig fundament als het gaat om de organisatie, financiën, programmering en samenwerking.

Argumenten voor:

1.1. De opdracht vanuit de raad en de Rekenkamer voeren we uit
De visie Thuis in de Buurt moet worden vertaald in acties om er invulling aan te kunnen geven. Ook de aanbevelingen van de Rekenkamer over laagdrempelig ontmoeten vergen implementatiestappen. Zo laten we zien hoe we daar invulling aan geven

1.2. Een duidelijk geformuleerde opdracht is nodig voor de voortgang.
Het kost een aantal jaren voordat alle gemeenschapshuizen Thuis in de Buurt goed zullen kunnen invullen. Daarom hebben we een houvast nodig –een stip op de horizon- door middel van een concrete ambitie.

1.3. *Met de vervolgstappen verwachten we dat de visie Thuis in de Buurt goed uitgevoerd kan worden.*

Door de ondersteuning structureel in te richten en de financiële risico's af te dekken, geven we de vrijwilligers(besturen) de steun in de rug om deze niet-makkelijke opdracht tot een goede uitvoering te brengen.

Tegenargumenten:

1.2. We vragen veel van vrijwilligers

Gemeenschapshuizen zijn van de lokale gemeenschappen en moeten zoveel als mogelijk ook door de gemeenschap bestierd worden. Daar willen we graag aan vasthouden. Tegelijkertijd realiseren we ons dat we ook veel vragen van deze vrijwilligers, die zich om een gemeenschapshuis bekommeren. We willen de ondersteuning daarom zo inrichten dat we ze niet overvragen.

Waar moeten we rekening mee houden?

a. Financiën

Voor 2022 reserveren we een incidenteel activiteitenbudget 'laagdrempelig ontmoeten' van € 100.000. Dit wordt gedekt uit bestaande middelen (Programmabegroting 2022-2025). Structurele voorstellen volgen in de voorjaarsnota/programmabegroting 2023.

b. Communicatie

Na besluitvorming zenden we dit besluit toe aan de beheersstichtingen en ter kennisname aan de ASD.

c. Uitvoering

n.v.t.

d. Overlegd met

- Portefeuillehouders Frank den Brok en Thijs van Kessel
- Programmamanager Zorg & Welzijn, Merlijn Kurvers
- Afdelingshoofd Vastgoed: Sandra Hofman
- Afdeling F&C: René van Boekel
- Projectteam 'Thuis in de Buurt': Christel Hoogland, Annemieke Verstraten en Kirsten Willunat

Bijlagen

Samenvatting

In dit advies geven we aan waar we staan met het project laagdrempelig ontmoeten 'Thuis in de Buurt'. Daarnaast wordt uw college gevraagd de aanvullende opdracht 'Thuis in de Buurt' voor de wijk- en dorpshuizen vast te stellen.